

LAISVĖ
Weekly
102-02 Liberty Ave.
Ozone Park, N. Y. 11417
Telephone: 641-6887
Area Code 212

Entered as second class matter at the Post Office of Jamaica, N. Y., under the Act of March 3, 1879.

LAISVĖ

THE LITHUANIAN WEEKLY

LAISVĖ—LIBERTY

Savaitinis
Jungtinėse Valstijose \$12.00
Kanadoje \$15.00
Kitur užsienyje \$15.00
Pavienio egzemplioriaus kaina 25 centai

NO. 32 ★ ★ ★ ★ ★ PENKTADIENIS, RUGPJŪČIO [AUGUST] 10, 1979 OZONE PARK, N. Y. 11417 ★ ★ ★ ★ ★ 68-IEJI METAI

KRISLAI

Neturėtų nusileisti
Baisioji sukaktis
Praleista proga
Vėl protestai ir areštai
Studentų sąskrydis

A. BIMBA

Nuoširdieji SALT II sutarties šalininkai neturėtų eiti į jokių kompromisus su jos priešais. Ji turi būti ratifikuota besalyginiai. Jos priešų siūlymas jos ratifikavimą Senate parduoti už didelį padidinimą šios šalies militarinio biudžeto yra nesuderinamas su jos tikslais.

SALT II sutartis gimė ne iš kokios ten malonės ar meilės Tarybų Sąjungai. Ji yra lygiai naudinga ir reikalinga mūsų Jungtinėms Valstijoms ir visam pasauliui, visai žmonijai, kaip labai rimta pradžia pastangų gelbėti nuo branduolinės katastrofos.

Praeitą pirmadienį, rugpjūčio 6 dieną sukako lygiai 34 metai nuo amerikiečių numetimo atominės bombos ant Japonijos Hiroshima miesto. Nuostoliai buvo baisūs. Beveik visi miesto gyventojai buvo nušauti nuo žemės paviršiu.

Siemet tos baisios sukakties minėjimas siejamas su SALT II sutarties ratifikavimu Senate. Tai svarbiausias argumentas už sutartį. Tada dar tik viena Amerika tokia bomba turėjo, šiandien ją turi arba moka ir gali pasigaminti daugybę šalių. Šiandien ta bomba šimtus kartų galingesnė už ant Hiroshimos numestą bombą. Šiandien atominių bombų yra pagaminta ir laikoma sandėliuose tiek, jog jų užtektų sunaikinimui visos žmonijos net kelis kartus! Sunku ir įsivaizduoti, kas atsitiktų, jeigu kultū branduoliniis (atominiis) karas!

SALT II sutartis jeigu visai ir nepašalintų tokio karo pavojaus, tai bent ji žymiai sumažintų. Štai kodėl ji turėtų būti Senato ratifikuota.

Pagalvau Italija turi naują vyriausybę. Ją sudarė Krikščionių Demokratų partijos vadovas Francesco Cossiga. Nors jona įeina taipgi Socialdemokratai ir Liberalai, bet parlamente ji neturi daugumos, jai dar trūksta 25 balsų. Ji pasilaikys tik tol, kol Socialistų Partijos 62 atstovai laikysis savo žodžio ir nebaluos prieš, kai parlamente kils ja pasitikėjimo klausimas. Komunistų Partija pereina į pilną opoziciją.

Komunistai ir socialistai turėjo puikią progą sudaryti bendrą frontą ir paimti šalies vairą į savo rankas. Bet nesutarė dėl programos. Kalti socialistai.

Praeitą sekmadienį viršutinėje New Yorko valstijos dalyje prie statomos Consolidated Edison's Indian Point branduolinės jėgainės buvo suruošta didelė protesto demonstracija. Ją užpuolė policija ir 102 demonstrantai suareštavo. Jie sumestų už grotų ir laukia bausmės.

Kur jų taip vadinamos žmogaus teisės? Jos paneigtos, sutremptos. Tylų prez.

Pranešama, kad daug darbininkų bus paleista iš darbo

Los Angeles, Cal. — General Motors paskelbė, kad trumpu laiku į bedarbių eiles bus išmesta iš jos įmonės, kuri randasi Los Angelese priemiestyje South Gate, net

Daugiausia skaitytojų turintis laikraštis pasaulyje

Zymusis Amerikos žurnalistas dienraščio "Daily World" korespondentas ir bendradarbis Art Shields neseniai sugrįžo iš Tarybų Sąjungos. Pasirodo, kad šį kartą jis ten plačiau susipažino su tarybine spauda ir jos vaidmeniu liaudies gyvenime. Apie tai jis rašo savo korespondencijoje rugpjūčio 3 dienos dienraštyje.

Iš Arthur Shields sužinojome, kad šiandien daugiausia skaitytojų turintis dienraštis pasaulyje yra Tarybų Sąjungos dienraštis "Trud" ("Darbas"). Jį leidžia tarybinės darbo unijos. Jis turi 11 milijonų skaitytojų! Tuo tarpu, kaip žinia, tokie stambūs Amerikos dienraščiai kaip "N. Y. Times" ir "Chicago Tribune" gal neturi nei po pilną milijoną skaitytojų. Dienraščio "Trud" įtaka, sako Shields, yra tiesiog milžiniška.

Zurnalistas Art Shields (dešinėje) susitinka Maskvos Raudonojoje Aikštėje su buvusiu dienraščio "Trud" korespondentu Jungtinėse Valstijose Harry Gevorgyanu.

Carteris, neprotestuoją kiti aukšti pareigūnai...

Komerinėje spaudoje nė žodžio apie tai, kad Massachusetts universitete įvyks Jungtinių Valstijų Studentų Susivienijimo 32-ras Kongresas. Jis prasidės rugpjūčio 11 dieną ir tęsis ištisą savaitę. Tai bus labai svarbus jaunimo sąskrydis. Jame bus svarstomi svarbiausi šių dienų klausimai. Bene daugiausia dėmesio bus atkreipta į kovą prieš ginklavimosi varžybas ir naujo karo pavojų.

Šioje kovoje jaunimui, studentijai priklauso labai svarbus vaidmuo. Studentų Susivienijimas, kaip atrodo, yra pasiryžęs jona įtraukti plačiausias jaunimo mases. Kongrese bus tariamasi, kaip to garbingo tikslo atsiekti.

1,700 darbininkų. Šioje įmonėje yra gaminami "Chevrolet," "Impalas" ir "Cadillacs" automobiliai. O Firestone Tire and Rubber Co. praneša, kad ji paleis iš darbo 475 darbininkus.

Kompanijos kaltina stoka gazolino. Dėlei pasireiškusių stokos gazolino labai sumažėjęs pareikalavimas naujų automobilių ir padangų. Jos esančios priverstos sumažinti automobilių bei padangų gamybą ir darbininkų skaičių.

General Motors taipgi praneša, kad rugsėjo mėnesį ji išmes iš darbo 3,100 darbininkų iš savo įmonės Fremont, Cal.

Manila. — Gautas iš Vatikano pranešimas, kad popiežius Jonas Paulius II žada šiemet lankytis Filipinuose.

Priešingas šelpimui Chryslerio korporacijos

Detroit, Mich. — Kaip žinia, automobilių gamintoji Chrysler Corporation viršrinkininkai šiomis dienomis pradėjo skustis, kad jiems bus taikoma pablogėję, jog jie nebegali išsiversti ir prašo federalinę valdžią jiems padėti krizę nugalėti, paskolinant visą bilijoną dolerių. Valdžija ju prašymą dabar svarstanti.

Chryslerio korporacijos didžiojo varžovo yra General Motors Corporation. Tarp jų eina labai aštrios varžybos už pirkėjų. Kai mažiau biznio Chryslerio korporacijai, tuomet daugiau biznio turi General Motors. Tokia yra taip vadinamo laisvo verslo sistema.

Todėl General Motors korporacijos pirmininkas Thomas A. Murphy pareiškė, kad jis griežtai priešingas valdžios šelpimui Chryslerio korporacijos. Nežinia, kurioje pusėje atsistos prez. Carteris.

San Diego. Rugspjūčio 2 dieną Delta Airlines lėktuvui su 187 keleiviais skrendantį Dallas, vienas motoras sugedo ir lėktuvas turėjo grįžti atgal. Galėjo įvykti baisi nelaimė, bet lėktuvas sugrįžo ir nusileido laimingai.

Graikija — branduolinių ginklų arsenalas!

Athens. — Jungtinės Valstijos šiandien Graikijoje užlaiko net 24 militarines bazes. Pasirodo, kad tos bazės operuoja milžinišką branduolinių ginklų arsenalą-sandėli. Šių bazių ir arsenalo reikalingas ateinančių metų Jungt. Valstijų biudžetui skiriama 59 milijonai dolerių.

Taip pat ir Turkija, kurios santykiai su Graikija labai įtempti, yra Jungtinių Valstijų tvirtai apginkluota. Tokiems pat militariniams reikalams iš Amerikos išdžoga 88 milijonus dolerių.

Sutarties priešų ultimatumas prezidentui Carteriui

Henry A. Kissingeris (dešinėje) kalbasi su senatorium Frank Church.

Washingtonas. — Trys senatoriai pasirašė laišką ir pasiūtė prezidentui Carteriui. Jame jie griežčiausiai pasmerkia SALT II sutartį su Tarybų Sąjunga ir pareiškia, kad jeigu jis nesutiks pakelti militariniams reikalavimams biudžetą nuo 4 iki 5 procentų, jie visomis jėgomis priešinsis sutarties ratifikavimui. Šio laiško, geriau, ultimatumo autoriais yra: Sen. Sam Nunn, demokratas iš Georgia, Henry M. Jackson, demokratas iš Washingtono ir John Tower, republikonas iš Texas.

Sie "vanagai" ir kiti sutarties priešai, karo kurstytojai susilaukė talkos ir iš buvusio Nixono ir Fordo prezidentavimo laikais valstybės sekretoriaus Henry A. Kissingerio. Jis irgi šiomis dienomis liūdydamas Senato komitete pasmerkė sutartį ir pasisakė prieš jos ratifikavimą, jeigu prezidentas nesutiks žymiai padidinti ginklavimosi lėšas. Reikia pripažinti, kad Kissingerio išstojimas prieš SALT II ratifikavimą žymiai sutvirtino sutarties priešų frontą.

Prezidentui žmonės karštai plojo

Bardstown, Ky. — Liepos 31 dieną šitam mažame miestelyje, neturinčiam nė 7,000 gyventojų, lankėsi prezidentas Carteris. Jo pasiklausyti suplaukė daugiau žmonių, negu septyni tūkstantai. Jie audringai jam plojo, kai jis pareiškė, kad jis niekam nedaleis tarpe jo ir žmonių pastatyti kokias nors užtvanas. Jis palaikysią kuo tampriausius ryšius su liaudimi.

Kaip tikrai tikslu sustiprinti ryšius su eiliniaisiais žmonėmis šiuo laiku yra labai svarbi su prakalbomis po tolimiausios šalies kampus. Tik ateitis parodys, kaip ir kiek jam tą tikslą pasiekti pavyko. Jis jau uoliai ruošiasi 1980 metų rinkimams. Nėra jokia paslaptis, kad Carterio populiarumas žmonėse šiuo laiku yra labai sumažėjęs. Daug kas mano, kad Jimmy Carteris bus tikrai vieno termino prezidentas.

ZEMĖS BEŽEMIAMS

Nikaragvos naujoji revoliucinė vyriausybė konfiskavo visas žemes, kurios priklausė diktatoriui Somozai ir jo šeimai. O tų žemių buvo labai daug. Sakoma, kad jos sudarė nuo 20 iki 25 procentų visos ariamos žemės. Visos konfiskuotos žemės bus išdalintos bežemiams valstiečiams.

Numatomas tolimesnis ekonominis smukimas ir nedarbo didėjimas

Washingtonas. — Jau ir pats prezidentas Carteris sako, kad jis pilnai sutinka su jo ir kitų ekonomistų daugumo išvadomis, kad nedarbas ir infliacija toliau didės ne tik likusiais šių metų mėnesiais, bet ir ateinančiais (1980) metais. Jų nuomone, nedarbas pasieks 8.2 procento visų darbo jėgų.

Prezidentas taipgi sako, kad mūsų ekonomijoje mes jau turime gana aštrią recesiją ir kad Administracija daugiausia dėmesio skirs kovai su infliacija.

Kalbėdamas apie nedarbo kilimą ir bendrai ekonominės padėties sunkėjimą, prez. Carteris, žinoma, neslepia savo susirūpinimo ateinančių metų rinkimais. Jis sako nemanąs, kad senatorius Edward Kennedy kandidatuos. Į rinkimus jį žiūri optimistiškai, tai yra jis mano, kad jis laimės ir dar ketverius metus kraštui vadovaus. Kas liečia Republikonų Partiją ir jos kandidata, tai Carteris mano, kad nominacijas laimės buvęs Kalifornijos gubernatorius Ronald Reagan, nors jam geriau patiktų, jeigu šiuose rinkimuose republikonų kandidatu būtų senatorius Howard H. Baker Jr. iš Tennessee.

Prez. Jimmy Carter

Californijoje įvyko stiprus žemės drebėjimas

SAN FRANCISCO, CAL. — Tokio stipraus ir plataus žemės drebėjimo koks įvyko praeitą pirmadienį [rugspjūčio 6 d.] Kalifornijos valstija nebuvo turėjusi per pastaruosius 68 metus. Panašaus stiprumo drebėjimą ši valstija pergyveno 1911 metais. Šis drebėjimas pasireiškė siaurinėje ir centralinėje valstijos dalyse. Labiausia jis buvo jaučiamas Hollister miesto apylinkėje, apie 100 mylių nuo San Francisco.

Svečiai iš Lenkijos Tarybų Lietuvoje

Vilniuje viešėjo draugystės traukinys iš Lenkijos Liaudies Respublikos. Į mūsų respublikos sostinę buvo atvykę beveik 400 Lenkijos Tarybų Sąjungos draugystės draugijos aktyvistų, vadovaujamų Opolės vaivados, Lenkijos—Tarybų Sąjungos draugystės draugijos vyriausiosios valdybos nario J. Masnio. ELTA

Columbus, Ohio. — Šio miesto mokyklų integracijos priešai ir vėl pralaimėjo. Federalinis teisėjas pakartojai įsakyma Apšvietos Tarybai mokyklas dar šiemet rasiniais integruoti, panaudojant autobusų pristatymui moksleivių į mokyklas.

Turi atsiteisti už savo nusikaltimus

Cia matome už grotų buvusio Nikaragvos diktatoriaus Somozos nacionalinės gvardijos kareivius. Jų nusikaltimai labai dideli. Jie ištikimai tarnavo Somozos fašistiniam režimui ir žiauriai baudė visus, kurie tam režimui kaip nors priešinosi.

LAISVĖ

LITHUANIAN WEEKLY
PUBLISHED BY THE LITHUANIAN COOPERATIVE PUBLISHING SOCIETY, INC.

Published Fridays, except in case of holidays
102-02 LIBERTY AVENUE, OZONE PARK, N. Y. 11417

Entered as second class matter at the Post Office of Jamaica, N. Y.
Established April 5, 1911 ANTHONY BIMBA, Editor

SUBSCRIPTION RATES:
United States, per year . . . \$12.00 United States, per 6 months . . \$6.50
Canada, Lat. Amer., per year . \$15.00 Canada, Lat. Amer., 6 months . \$8.00
Foreign countries, per year . . \$15.00 Foreign countries, 6 months . . \$8.00

Garbingas draugystės ir bendradarbiavimo pavyzdys

Liepos mėnesio paskutinėmis dienomis Tarybinės Kazachstano Respublikos sostinėje Alma Ata įvyko Tarybų Sąjungos ir Vietnamo Socialistinės Respublikos jaunimo IV draugystės ir solidarumo susitikimas. Jis buvo svarbus ir reikšmingas visais atžvilgiais. Tarp kitko, jis akivaizdžiai parodė, kokie draugiški, platus ir vaisingi šandien yra tarp tų dviejų socialistinių šalių santykiai. Tai aišku iš šiame saskrydžiui prisiūtų Tarybų Sąjungos Komunistų Partijos vado Leonido Brežnevo ir Vietnamo Komunistų Partijos vado LeZuano sveikinimų.

Brežnevas savo sveikinime, tarp kitko, sako: "Džiaugiuosi galėdamas sveikinti jus, Tarybų Sąjungos ir Vietnamo jaunimo atstovus, susirinkusius į IV draugystės ir solidarumo susitikimą."

Jūsų draugiškas bendravimas jau tapo gera tradicija. Manau, kad jūs turite kuo pasidalyti vienas su kitu, turite ką pasakoti apie savo mokymąsi, darbą, tėvynės gynimą, apie pagalbą savo vyresniesiems broliams, tėvams ir motinoms didžiamame naujos visuomenės kūrimo darbe. Internacinalinis Tarybų Sąjungos ir Vietnamo vaikinių ir merginų solidarumas—svarbus veiksnys demokratinio jaunimo kovoję už kilnius laisvės, taikos, visuomenės pažangos idealus.

Tarybų Sąjungos ir Vietnamo tautos, Lenino Tėvynės ir Ho Si Mino tėvynės jaunimas visada žengė ir žengia kartu kovoję prieš imperializmą, reakcijos ir agresijos jėgas, ryžtingai gina savo istorinius laimėjimus nuo visų socialistinio priešų kėslų. Jie vaisingai bendradarbiauja, kurdami naują visuomenę, stiprindami socialistinę tautų sandraugą—galingą socialinės pažangos jėgą."

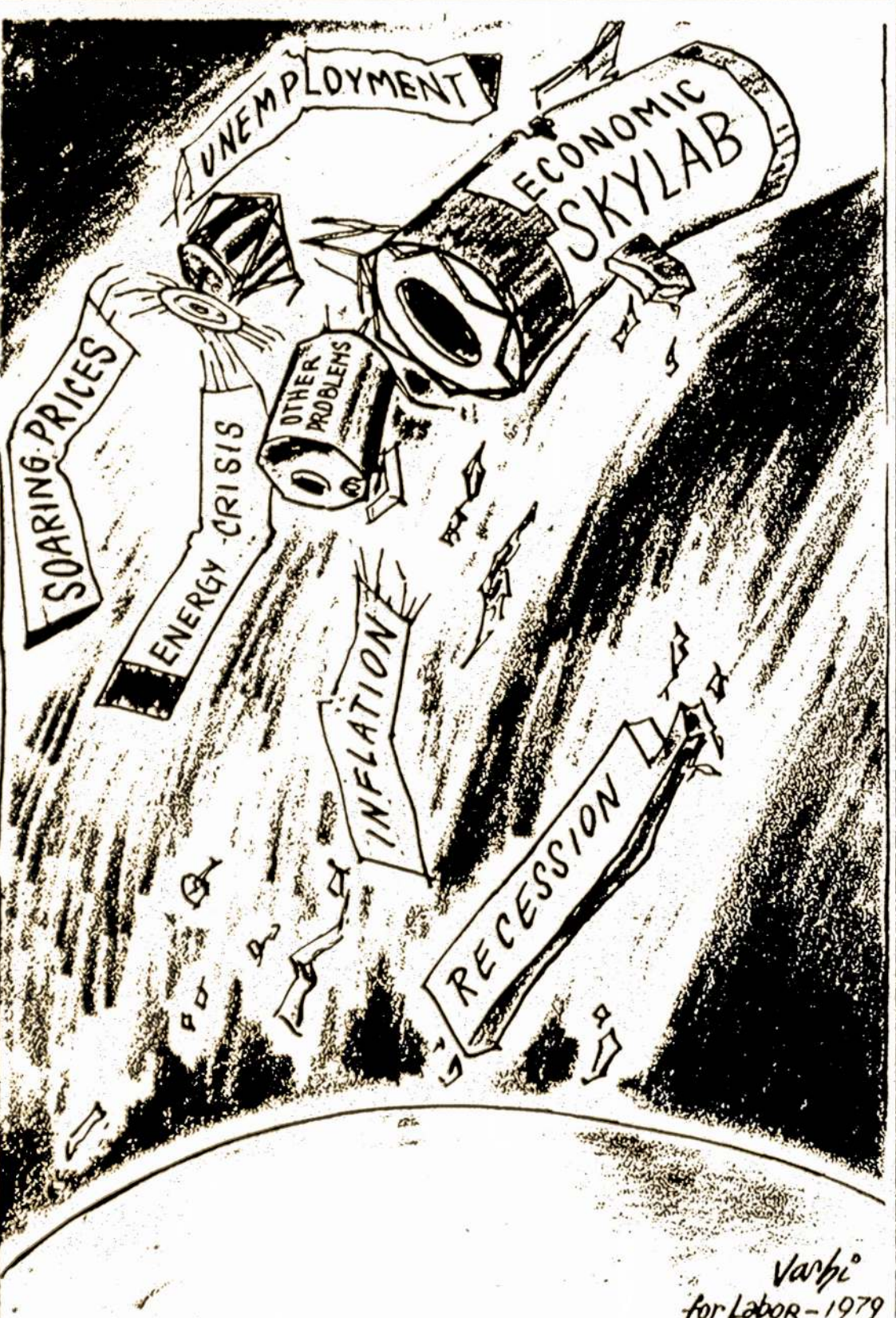
Le Zuanas sveikinime sakoma: "Džiaugiuosi galėdamas Vietnamo ir Tarybų Sąjungos jaunimo draugystės ir solidarumo susitikimo proga perduoti visiems jums, jo dalyviams, karščiausius sveikinimus ir nuoširdžiausius linkėjimus."

Šis susitikimas gyvai įkūnija kovinį Vietnamo ir Tarybų Sąjungos solidarumą, tyrus, nuoširdžius santykius, pagrįstus marksizmu-leninizmu ir tikru proletarinu internacionizmu.

Kaip anksčiau, taip ir dabar, kiekvienas Vietnamo revoliucijos raidos etapas, kiekviena jos pergalė neatkiriama nuo didžiųjų įvykių, vykstančių Lenino šalyje. Beveik pusę šimtmečio trukusio revoliucinio kelio laikotarpiu, ypač kovos prieš Amerikos agresorius už tėvynės išgelbėjimą metais, Tarybų Sąjunga nuolat teikė Vietnamo liaudžiai nesavanaudišką ir efektyvią pagalbą. Ir dabar, kai Vietnamo revoliucija įžengė į naują etapą, Tarybų Sąjunga pagalba Vietnamui, kaip ir anksčiau, yra "širdies ir proto paliepimas." Vykdydamos TSRS ir VSR draugystės ir bendradarbiavimo sutartis, Tarybų Sąjungos Komunistų partija ir Tarybinė vyriausybė teikia Vietnamui didžiulę pagalbą ir sudaro palankias sąlygas visose bendradarbiavimo sferose, padeda Vietnamui pokario statyboje, ginti revoliucinius iškovojimus.

Vietnamo liaudis ir jaunimas aukštai vertina solidarumą su tarybine liaudimi jėga. Šio kasdien stiprėjančio solidarumo, pagarbos ir draugystės tvirtumą išmėgino pats gyvenimas.

Tegul gyvuoja ir stiprėja per amžius neišardoma Vietnamo ir Tarybų Sąjungos jaunimo ir tautų draugystė bei solidarumas."

Kas ką rašo ir sako

LABAI DIDELIS MILJONIERIŲ DERLIUS

Geležinkelių unijų organas "Labor" (liepos 25 d.) vedamajame "Miljonierių skaičiaus augimas—šandien jau yra 520,000" rašo: "Spėkite, kiek amerikiečių šandien yra milijonieriai? Jeigu jūs manote, kad jų yra tik tai keletas tūkstančių, jus galvojate apie senus laikus. Pagal United States Trust Corporation, didelį New Yorko banką, šandien yra nemažiau kaip 520,000 amerikiečių, kurių turtais siekia \$1,000,000 ar daugiau. Prieš metus jų buvo 450,000. Vadinasi, per vienus metus jų skaičius paauogo 70,000. 1972 metais jų buvo 180,000, o 1965 metais tik 90,000."

Jiems nėra nei krizės, nei dipresijos, nei recesijos. Tuo tarpu, kaip žinia, per tą patį laikotarpį šioje šalyje skurdžių skaičius paauogo milijonais. Šandien jų priskaitoma iki 35,000,000!

BAISIOS ŽINIOS IS LOTYNŲ AMERIKOS

Vilniaus dienraštyje "Tiesa" (liepos 24 d.) skaitome Urugvajaus žurnalisto Rikardo Saksundo korespondenciją, kurioje rašoma:

"1976 metų gegužės 20 dieną Buenos Airėse buvo nužudyti Urugvajaus demokratai Zelmars Mičelinas ir Ektoras Gutjeresas Ruisas. Keletą dienų prieš tai jie, kaip ir kai kurie kiti urugvajiečiai emigrantai, buvo pagrobti ir po to nužudyti. Kiti, pavyzdžiui, gydytojas komunistas Manuelis Libero-tas, "dingo be žinios." Kai kurie dingusieji atsidūrė Urugvajuje jau kaip kaliniai.

Sių nusikaltimų autoriai toli gražu nepateko į kalėjimą, nors žinoma kas jie ir kur jie yra. Juk tai karininkai iš vadinaamojo "Koordinacinio organo kovai su armąja veikla," kurių uždavinys—sekti, areštuoti, kankinti ir žudyti patriotas.

Praėjusių metų lapkričio mėnesį Brazilijoje buvo pagrobti urugvajiečiai Liliana Seliberti, Universiadas Rodriguesas ir du jų vaikai. Savo tėvynėje jie atsidūrė jau kaip kaliniai. Oficialiai buvo paskelbta, esą jie sulaukė, kai bandė pereiti sieną gabendami "ardomąją" literatūrą."

Pastaraisiais metais baudžiamosios specialios paskirties grupės įvykdė daugybę teroristinių akcijų prieš Urugvajaus patriotas, radusius prieglobstį Argentinoje, Brazilijoje ir kitose šalyse. Pasipriešinimo judėjimas ne kartą išpėjo apie slapstosios policijos agentus, veikiančius ne tik Lotynų Amerikoje, bet ir Europoje. Prieš mėnesį Italijos laikraštyje "Paeza sera" pasirodė pranešimas apie tai, kad į Europą atvyko grupė samdytų žmogžudžių, turinčių konkrečią užduotį "likviduoti" emigracijoje gyvenančius Urugvajaus komunistus, aktyvius Pasipriešinimo judėjimo dalyvius, demokratinę organizacijų vadovus.

Mano šalyje šimtai žmonių paskelbti "dingusiais be žinios," apie kai kuriuos nėra jokių žinių jau daugiau kaip penkeri metai. Tuo tarpu Urugvajuje, Atlanto pakrantėje, vėl rasti lavonai, kurie taip sudarkyti, kad nebegalima atpažinti."

VATIKANAS PLEČIA RYŠIUS SU SOCIALISTINIAIS KRAŠTAIS

Chicago kunigų "Drauge" (liepos 28 d.) pranešama:

"Apaštališkasis nuncijus nepaprastiesiems reikalams arkivyskupas Luigi Poggi liepos 9 d. iš Romos išvyko į Rumunijos sostinę Bukareštą. Prieš kelionę arkivyskupa buvo priėmęs popiežius Jonas Paulius II-sis. Arkivyskupas Poggi, lydintis Bažnyčios Viešųjų Reikalų Tarybos nario kunigo John Bukovskio, Rumunijoje išbuvo apie savaitę laiko. Čia jis pasimatė su Rumunijos vyriausybės departamento kulto reikalams pirmininku Rostianu, su kuriuo aptarė katalikų Bažnyčios padėtį Rumunijos socialistinėje respublikoje. Arkivyskupas Poggi taip pat aplankė kai kurias Rumunijos vyskupijas, susitikdamas su vyskupais ordinarais. Vatikanas atstovas taip pat aplankė Alba Julia vyskupą Aaron Marton."

NAUJOS KNYGOS

ISLEIDO "MINTIS"

"LKP Istorijos Klausimai," 23 t. (III psl.). Eiliniame tome spausdinami straipsniai: J. Grigonio "Vilniaus V. Kapsuko universiteto internacionaliniai ryšiai," J. Bernatavičienės "Pažangiosios studentų organizacijos Vilniaus Stepono Batoro universitete 1919-1939 metais," V. Kašauskienės "Mokytojų kareingumas Vilniaus V. Kapsuko universitete (1944-1977)," L. Kapočiaus "Vilniaus universitetas ir pažangieji JAV lietuviai" ir kt.

Jonas Aničas, Jonas Mačiulis; "Katalikybės evoliucija socializmo sąlygomis" (240 psl.). Atskleisdami katalikybės evoliucijos procesą Lietuvoje, parodydami tarptautinio klerikalizmo pastangas paveikti Lietuvos katalikų dvasininkijos socialinę-politinę orientaciją, autoriai kritiškai analizuoja klerikalinius leidinius, pasirodžiusius buržuazinėje Lietuvoje, taip pat šiuolaikinės lietuvių reakcinės emigracijos klerikaline periodinė spauda bei knygas. Knygoje rašoma apie II Vatikano susirinkimo priimtus nutarimus bei kita jo medžiaga, paskutiniųjų Romos popiežių enciklikas, atskirų Vatikano kongregacijų bei komitetų parengtus dokumentus.

Stasys Bistrickas. "Susipažinkime-Maska" (184 psl.). Gausiai nuotraukomis iliustruotoje knygoje parodoma Tarybų Sąjungos sostinės Maskvos revoliucinė praeitis, plačiai apžvelgiamas dabartinis gyvenimas, Tarybų Lietuvos ekonominiai ir kultūriniai ryšiai su Maskva, pasakojama apie žymius Maskvos mokslininkus, kultūros ir meno veikėjus.

Irena Jučienė, Vytautas Levandauskas. "Vilniaus miesto gynybinė siena" (63 psl.). Knygoje nušviečiama Vilniaus gynybinės sienos istorija, statybos raida, rekonstrukcijos, jos panaudojimas XVI-XVIII a., nagrinėjama atskirų gynybinių elementų architektūra ir statybos technika.

Stasys Samalavičius. "Baroko sedevras." (Antrasis pataisytas leidimas, 63 psl.) Gausiai nuotraukomis iliustruotas leidinis supažindina su Vilniaus baroko perlu—Petro ir Povilo bažnyčia, statyta XVII a. Čia pateikta žinių iš bažnyčios statybos istorijos, išsamiai išanalizuota išorės ir vidaus architektūra, interjero dekoratyvinė puošyba.

L. Dockienė

LAISKAI

Gerbiamieji,
Stai, krykščia vasara basa Miškais, žieduota pieva, Lyg būt mergaitė po rasos Bežaidžianti po ievo.

Tai gi, jau įpusėjo vasara. Po šalotos ir ilgos žiemos, šalto pavasario, po to sekusių didelių karščių, sausu, liepos mėn. pradžioje pradėjo lyti, atvėso. Dabar temperatūra dienomis nesiekia 20°C. Ūkiai pašienavo giedroje, o žmonės sau nespėjo. Ir tos žolės šiemet nedaug. Vėlai pradėjo augti, paskiau sausra išdžiovino. Pašarų mažai. Ūkiams į pagalbą ateina miestų žmonės. Jie pjausto medžių šakas, pjaua pakelėse, krūmuose žolę. Visa tai veža į ūkius ir ten iš medžių šakų su lapais, įvairios žolės daro žolės miltus, kuriais žiemą šers gyvulius. Javai, daugumoje, taip pat nedideli, nes sausros pakenkė. Rugių žemaitijoje labai mažai tepasėjo, nes buvo labai šlapiai ruduo. Ir tų dalis iššalo. Mat dideli šalčiai iš pradžių buvo, o sniego nebuvo nė trupučio. Tik vėliau pasnigo. Daržai ir bulvės šiemet atrodė neblogai. Kad tik lietaus per daug nebūtų ir nesupūdytų, kaip pernai.

Duosni ta mūsų tėviškės žemelė. Gerus derlius užaugina. Tik ne visada ganta būna palanki. Dėl to ir susidaro papildomų rūpesčių. Bet mūsų žmonės nebijo nukum. Jie papratę iverkti sunkumus. Ne kartą jie atlaikė išbandymus. Ir niekada nepalūžo. Jie dirba ne tik dėl savęs, bet ir dėl būsimų kartų laimės. Svarbu, kad būtų susipratimas, santaika žemėje, kad stiprūs neskrįstų silpnų. O Mes turim savo gimtą kraštą

Ir jojo žmones nuostabius; Mes turim savo gimtą raštą Ir mūsų mielus poetus.

Mes brandų grūdą žemėn sėjam—

Užauga derliai dideli; Mes kuriame laimę tėviškėi Didžiausio ryžo kupini!

Tad linkiu viso geriausio ir lenkiuosi žemai.

Kežutis Balčianas

***

Kapsukas,
1979 m. liepos 10 d.

Gerbiamas Redaktorau!

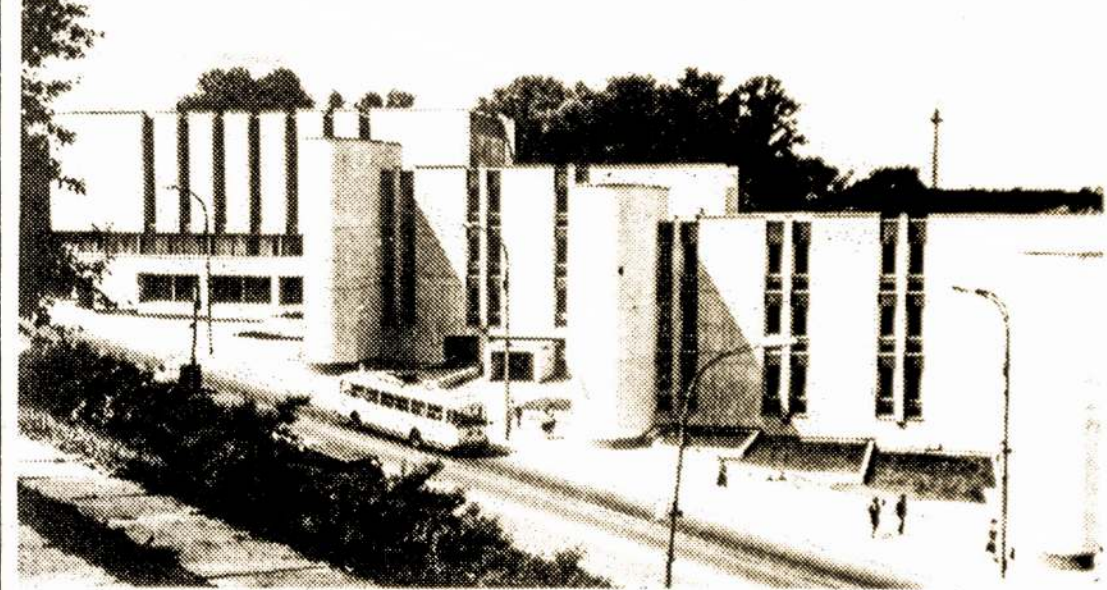
Pas mus naujienu, kaip paprastai, nemažai, įdomesnių ir vietinės reikšmės. Neseniai lankėsi keli Zambijos atstovai, kurie susipažino su mūsų miestu, kolūkiais, gamyklomis. Žmonės šypsodamiesi sako, kad juodukų apsilankymas pas mus taip pat yra savos rūšies istorinis įvykis. Gaila, kad apie tai per vėlai sužinojau ir nespėjau įamžinti. Po truputį ruošiamės komp. J. Bendroriaus minėjimui rugsėjo mėnesi.

Mokslo metai baigėsi. Siemtel išleidome į gyvenimą 109 naujus pradinųjų klasių mokytojus ir 90 vaikų darželio auklėtojų, kurių dar vis trūksta. Iškilms, kaip paprastai, gražios, paskui fotografavimasis atminčiai, pasižadėjimai po 5 metų susirinkti ir t. t.

Rugsėjo pabaigoje arba spalio pradžioje švesime mūsų pedagoginės mokyklos 60-tį. Nusimato didelės iškilms, daug svečių, memorialinės lentos ir pritvirtinimas ir pan.

Birželis atnešė dar vieną džiugią žinią. Du pastatai mieste, ten, kur buvo pirmoji Marijampolės mokykla ir buvęs vargonininko istorinių paminklų sąrašas. Rudenį bus pritvirtintos reikiamos memorialinės lentos.

Atostogos. Jos tęsis iki rugpjūčio mėnesio pabaigos. Kaip jas praleisiu, dar nesu

Vilniaus centre pagal TSRS liaudies dailininko, Lenino premijos laureato Vytauto Čekanauskos projektą pastatyti nauji rūmai. Jų šeimininkais tapo Lietuvos žemės ūkio ekonomikos mokslinio tyrimo instituto darbuotojai. Gerai įrengti kabinetai, skaičiavimo centras ir kitos tarnybos užima beveik 9 tūkstančius kvadratinį metrų naudingą plotą. Čia numatyta visa, kas reikalinga vaisingam moksliniam darbui.

Nuotraukoje: nauji instituto rūmai. G. Svitajaus nuotr.

susiplanavęs. Greičiausiai namie ir Kaune, kadangi reikalinga kiek pasiremduoti ir pan.

Liepos pabaigoje bus iškilmingai švenčiama mūsų rajono ir miesto išvadavimas iš hitlerinės okupacijos.

Taip laikas ir lekia nenu-maldomai greit. "Laisvė" gaunu, galima sakyti, pastoviai.

Sirdingiausi linkėjimai Jums asmeniškai, visam kolektyvui ir drg. A. Petrikai.

V. Gulmanas

***

Dear Ilse Bimba!

In one of your recent "Briefs" in "Laisvė" I was glad to read your indignation at the filth in many modern American films. I cannot keep myself from quoting several lines: "We're sitting and looking at filth, and I'm disgusted with movies. Disgusted, because they are kidding themselves into saying it's a sort of intellectual pasttime. Bunk! It's filth. And now it's respectable to go and see them. And the critics, I think, have lost their minds..."

These were the words of the American well known actress speaking out against pornography in films nowadays.

And this filth is being spread by news media not only in films and not only for grown-ups. This filth is open in unrestrained flood to a child readership. It is aimed in particular at children of a low reading ability, who are therefore more vulnerable. 1979 is the International Year of the Child, and a great attention should be paid for the responsibility of the mass media in this field.

ŽYMŲS SVEČIAI IS PRANCŪZIJS TARYBŲ LIETUVOJE

Vilnius. — Liepos 11 dieną Lietuvos sostinėje lankėsi Prancūzijos Komunistų Partijos delegacija, kuri tuo laiku viešėjo Tarybų Sąjungoje. Delegacijai vadovavo PKP CK narys Fransua Ilsu-mas.

Delegaciją priėmė Lietuvos Komunistų Partijos Centro Komiteto sekretorius L. Šepetys. Jis svečius supažindino su Lietuvos ekonomikos ir kultūros pasiekimais bei

The future doesn't lie waiting somewhere ahead of us in time. We construct it daily. And the most important, the most precious material that we use in constructing the future for our children is our children.

In our socialist society, where children are truly valued and cherished, their vulnerability is turned towards the sun, not the filth. Only some distant echoes from the West reach them. No threat hangs overhead like a black cloud. Their vulnerability can blossom into an eager susceptibility of producing talent as variegated and abundant as the flowers that adorn our earth. Your words from the "Briefs" have prompted me to write a poem. I dare to add it here.

Cordially yours,

J. S.

***
Liepos 5 d. Walteris ir Mylda Žukai iš Gulfport, Fla., atšventė savo 49 metų vedybinį sukaktį. Ta proga jie prisiumė \$49 auką "Lais-vei."

"1930 metais," sako Mylda, "mes nusitarėme susituokti liepos 5 d., nes tai buvo diena prieš "Laisvės" pikniką didžiamame Ulmer Parke, Brooklyne. Walteris gyveno to laiku Detrote, tad atvyko pas mane į Elizabeth, N. J. Kiek daug prisiminimų iš tų laikų!"

Dėkojame Walterui ir Myldai už auką.

• Daug išnykstančių kalbų JAV. Daugeliu iš 170 Šiaurės Amerikos indėnų kalbų dabar kalba tik nedidelės grupelės žmonių, kurie turi daugiau kaip 60 metų.

partinių organizacijų veikla. Pokalbyje dalyvavo Lietuvos CK statybos ir miestų ūkio skyriaus vedėjas A. Daukša ir CK užsienio ryšių skyriaus vedėjo pavaduotojas M. Sadvoskis.

Tą pačią dieną svečiai apžiūrėjo Lietuvos sostinės idomybes, domėjosi darbininkų darbo ir poilsio sąlygomis.

Svečiai taip pat lankėsi Kaune ir Jurbarkė.

Prancūzijos komunistų partijos delegacija Vilniuje. Al Palionio ir T. Žebrausko (ELTA) nuotr.

Tėvynės vieškeliu plačiuoju

Nuo ko prasideda tėviškė? Kiekvienam, tikriausiai, nuo pirmojo žingsnio per gimtųjų namų slenkstį, nuo takelio, vedančio į vieškelį, nuo to gluosnio, pro kurį kas rytą pateka saulė ir tu arimu, už kurių vakare ji nusileidžia. Jos kvapai ir spalvos gaivina visą gyvenimą, kur žmogus bebūtum ir ką beveiktum...

Tėviškė—tai amžino ieškojimo nerimas ir atradimo džiaugsmas. Tai išsiskyrimo liūdesys ir palaimingiausių susitikimo su ja minutė. Tai netekimo sielvartas ir šviesioji sugrįžimo diena. Tas džiaugsmas ir pasididžiavimas, tas liūdesys ir ta laimė mums—Tarybų Lietuva.

Tarybų Lietuva švenčia trisdešimt devynerių metų jubiliejų. Tautos istorijoje tai labai nedidelis laikotarpis, ne ką daugiau kaip minutė vienoje paroje. Bet kokia reikšminga, kokia turininga ir prasminga buvo ši minutė Lietuvos liaudžiai.

Patyrusi nuožiausio istorijoje karo siaubą ir sulaukusi džiaugsmingos išvadavimo valandos, kovose su fašistiniais okupantais netekusi tūkstančių savo sūnų ir dukterų, tačiau niekada nepalūžusi, Tarybų Lietuva tvirtai žengia naujo gyvenimo keliu. Toje nedidelėje pokarinio laikotarpio atkarpoje nėra metų, nėra dienos, kurie nebūtų atnešę džiaugsmo į mūsų miestus, kaimus, į mūsų gimtuosius namus.

Bet ne pats laikas ji nešė— žmonės kūrė savo darbščių rankomis.

Vidutinioji ir vyresnioji kartos—beveik pusė iš visu 3 milijonų 300 tūkstančių Tarybų Lietuvos gyventojų,—puikiai atmena, kaip atrodė tėviškės žemė 1944-ųjų metų vasara. Sunaikinta du trečdaliai pramonės įmonių. Nėdirba nė viena elektrinė—naktimis kaime blykčioja balanos, miestai skendi tamsoje. Susprogdinti tiltai, ištrypti pasėliai, iškiršta ir sudėginta beveik ketvirtadalis miškų. Žemė nusėta kapais. Apie 700 tūkstančių žmonių nužudė okupantai. Po lietuviškais berželiais amžinam poilsiui augulė dar 80 tūkstančių tarybinių karių vaduotojų.

Stai tokia sutrypta, išniekinta ir apipelėta buvo tėviškė. Pradėti reikėjo nuo plyno lauko. Ir niekas tada netikėjo, kad jau po ketverių metų pramonė pasiekė iki karinių lygi. Niekas negalvojo, kad nuo tada ji kasmet dvigubės ir kad ateis laikas, kai net 50 kartų pralenks 1940-ųjų lygį. O juk tai įvyko jau praėjusia vasara.

Tais pačiais metais, kada užgydėme žaizdas miestuose,—tais pačiais 1948-aisiais žengėme esminį žingsnį pertvarkant senąjį Lietuvos kaimą: valstiečiai pasuko kolektyvizacijos keliu. Būtent šie du etapai ir buvo lemiami toliau vystant liaudies ūkį.

Graži šiandieną mūsų tėviškė. Turime ką joje parodyti svečiui, turime kuo pradiuginti savo akį, turime tūkstančius žmonių, kuriais galime pagristi didžiulius.

Pakeliukime po savo žaliuojančią žemę. Atsiveikime su senaisiais Vilniaus stogais, ranka pamojavę baltiemis Lazdynų mūrams, pasukime plačiuoju Lietuvos vieškeliu vakarų pusėn. Tenai, kitame jo gale—Kauņas. O tenai, Kaune, prieš 39 metus Lietuva ir buvo paskelbta tarybine.

Pakeliui užsukime į Rumšiškes, ir pamatysime vakarykščią Lietuvą.—su šiaudiniiais stogais ir dūmais persigėrusiomis trobomis. Pamatysime samdinio lūšną, iki blizgesio nutrintas girnas,

kraitele, kuria pavasarį buvo seikėjamas kiekvienas grūdas. Liaudies buities muziejus su širdį veriančiu tiesumu atkuria varganą darbininko ir valstiečio dalią buržuazinėje Lietuvoje.

Toliau tas pats platus kelias nuves į Kauną. Seniai nebėra garsiosios "brazilkos." Jos vietoje—modernūs namai. Nebėra tvankių, sudirbtų dirbtvėlių. Užtat ritemingai plaka Kauno HES turbinos, švelniai dūzgia staklės didžiausioje Europoje dirbtinio pluošto gamykloje, A. Petrausko medvilnės kombinata. Kauņas—studentų miestas. Kiekvienas antras specialistas diplomą gauna šio miesto aukštosiose mokyklose.

Daug kelių iš čia veda po respubliką. Jeigu pasirinktume Dainavą, neabejotinai apsisistotume Alytuje. Jis auga kaip ant mielių. Akį veria nauji kvartalai, nors, tiesą sakant, jie ne naujiena kiekviename mieste ar miestelyje. Juk vien po karo respublikoje pastatyta 35 milijonai kvadratinį metrų gyvenamojo ploto.

Jeigu pasuksime Suvalkijos pusėn, grožėsime lygiais derlingais laukais, naujomis sodybom. Rūpestingų rankų suraikyta, žemė žada gražų derlių. Tai kas, kad gamta šiomet itin kaprizinga. Atkovoji gėrybes padeda technika, organizuotumas, didele

paramą žemdirbiams teikia miestas.

Palaiptiui gelsvėja laukai vidurio ir šiaurės Lietuvoje. Ji—mūsų pagrindinis aruodas. Čia išauginami rekordiniai grūdinių derliai. O ir apskritai Tarybų Lietuvos žemės ūkio gamyba, lyginant su iki karine, išaugo daugiau kaip du kartus.

Kiekvieną vilioja gaivioji Baltijos vilnis. Mūsų paslaugoms—ištaigingi poilsio namai, sanatorijos, gydyklos. Palangoje ir Sventojose kasmet išlisi daugiau kaip 100 tūkstančių žmonių. Daugiau kaip pusė lėšų, kurias išleidžiama poilsiui, padengia valstybė.

Beveik kiekvieną penkmetį respublikos žemėlapyje atsiranda naujas miestas. Išaugo Naujoji Akmenė, Grigiskės, Elektrėnai. Dabar štai kyla Sniečkaus mūrai. Ten statoma viena didžiausių pasaulyje atominių elektrinių. Galingos energijos už pasiek visus respublikos kampelius, kaimynines Baltarusiją, Latviją, Estiją.

Bet laikas grįžti į senąją mūsų sostinę. Ji tik ką iškilmingai paminėjo miesto išvadavimo 35-ąsias metines. Dabar ruošiamasi kitam jubiliejui—rudenį Vilniaus universitetas švęs savo įkūrimo 400 metų jubiliejų. Šią datą pažymės šventė bus respublikos studentams, kurių turime beveik 65 tūkstančius.

Keliai, kelėliai. Dieną naktį jie vedžioja mus po tėviškę, atverdami gamtos

Pirmaujantis bitininkų skyrius

Rašytiniai šaltiniai nurodo, kad lietuviai nuo seno verčiasi bitininkyste. 1387 m. Jogailos sutartyje su Skirgaila tarp kita ko minima medaus duoklė. Nuo XVI amžiaus jau randama daug žinių apie bitininkystę Lietuvoje, jos teisę ir papročius.

Ilgą laiką mūsų šalyje medus buvęs vienintelis saldimynas, galėjęs paskininti kieta kasdieninė duona. Ji žmonės vartojo ne vien maistui, bet ir įvairių gerimų, ypač madaus, gamybai. Bičių produktai nuo senų laikų vartojami ir liaudies medicinoje.

Todėl bites ir bitininkus žmonės laikė pagarboje. Ypač rūpinamasi šių darbštuolių gerove ir priežiūra šiais laikais. Pastaraisiais metais Lietuvoje labai išaugo visuomeniniai bitynai kolektyviniuose ir tarybiniuose ūkiuose, technikuose ir kitose mokslo įstaigose. Daug nuveikė prieš dvidešimt metų Vilniuje įkurta Lietuvos sodininkystės draugija, ypač jos bitininkystės sekcija, organizuodama pa-

grožį ir darbščių žmonių darbų didybę. Jie įsilieja į vieną vieškelį, kuriuo šiandieną eina visos tarybinės tautos. Ir tuo plačiuoju Tėvynės vieškeliu visi kartu žengiami į komunistą. B. Bučelis

vienius bitininkus, juos skatinama, teikdama visokeriopą pagalbą.

Vien Kauno bitininkų skyrius turi 1440 narių. Iš jų bitininkų veteranų, sulaukusių daugiau kaip 70 metų, yra beveik du šimtai. Pernai skyrių įstojo 400 naujų bitininkų.

Kuro kaime (Kauno rajonas Zapyškio apylinkė) ir Lietuvos TSR buities muziejuje (Rumšiškes, Kaišiadorių rajonas) Kauno bitininkai turi savo 90 bičių šeimų visuomeninį bityną. Sezono metu Rumšiškes nuolat būdi skyriaus nariai, kurie muziejaus lankytojus supažindina su bitininkystės praeitimi, darbo įrankiais. Visuose Kauno miestui priklausiančiuose kolektyviniuose soduose ir Garliavos, Kačerginės bei kitose stambesnėse gyvenvietėse įsteigti 22 pokyriai.

Pernai Kauno bitininkai surengė ekskursijas į Latviją, Baskiriją, Maskvos sritį, kur susipažino su tų šalių bitininkų darbais, papasakojo apie savo patyrimus. Skyriaus nariai Lietuvos žemės ūkio akademijos docentas J. Straigis, agronomas bitininkas A. Laurenčikas, Aleksoto poliklinikos gydytojas J. Leipus, aktyvus bičių pienuolis, kaip vaisto, propagandininkas ir kitį skaitė paskai-

Utenos rajonui už gamybinius ekonominius 1978 metų rezultatus socialistiniame lenktyviame paskirta Lietuvos KP CK, LTSR Ministrų Tarybos, LRPST ir LLKJS Centro Komiteto pereinamoji Raudonoji vėliava.

K. Kupriūno nuotraukoje: Lietuvos KP CK sekretorius R. Songaila teikia pereinamąją Raudonąją vėliavą partijos, Utenos rajono komiteto pirmajam sekretoriui V. Tvarijonui.

tas bei pranešimus Kapsuko Panevėžio, Rokiškio rajonuose, Druskininkų ir Klaipėdos miestuose, supažindino šiu skyrių bitininkus su bitininkystės ateitimi, bičių produktų gydymosiomis savybėmis.

Kauno bitininkų skyrius įstojo į Lietuvos TSR gamtos apsaugos draugiją juridiniu nariu. 11 skyriaus bitininkų yra visuomeniniai gamtos apsaugos inspektoriai. Skyriaus specialistai padėjo Kauno chemijos-farmacijos fabriko "sanitas" technologams įsisavinti spiritinio tirpalo su bičių nuodais ir tepalo "Apirit" gamybą.

Praeitais metais skyriaus nariai bitininkai kauniečiams

pateikė medaus, vaško, bičių pienelio ir kitų produktų už 357,000 rublių. Skyrius turi penkis prekybos taškus, kurie pastoviai savo planus ne tik įvykdo, bet ir viršija.

Bitininkų nuomone, galima dar daugiau nuveikti. Jie siūlo įsteigti daugiau skyrių atskiruose Kauno miesto rajonuose ir Kauno rajono gyvenvietėse, kad visi pavieniai bitininkai galėtų darbuotis organizuoti.

Nors dabar mūsų pramonė pagamina daugybę įvairių skanėstų ir saldumynų, bet medus, kaip natūralus produktas, ir toliau liko ne tik vertingas maistas, bet ir vaistas.

Vandalinas Junevičius

1. NE PRAŠYTI, O REIKALAUTI IR KOVOTI

JAV lietuvių periodikoje Vilniaus universiteto tema pasirodo XIX a. pabaigoje — paskutinįjame anizaus dešimtmetyje. Mažne iki 1904—1905 m. ji iš esmės nebuvo atskira ar savarankiška, o daugiausia liesta tarp kitų Amerikos lietuvių tuo laiku rūpėjusių klausimų, susijusių su gimtojo krašto padėtimi carizmo priespaudoje.

Vilniaus universiteto istorijos, jo likimo klausimai tuo metu buvo keliami visos carizmo antinacionalinės politikos kontekste. Amerikos lietuvių spaudoje ir organizacijos (Lietuvių mokslo draugystė, 1889 m.; Susivienijimas lietuvių Amerikoje, nuo 1886 m.) stengėsi pagrįsti ir Amerikos lietuvių, ir amerikiečių visuomenei sunkią lietuvių tautos padėtį car valdžios priespaudoje, paniekintas jos teises, tarp jų ir teisę turėti aukštąją mokyklą, kuri buvo uždaryta 1832 m.

1895 m. SLA vardu J. Didinskas paruošė laišką „Paveikslas padoriausio prašymo Rosijos imperatoriui nuo Amerikos lietuvių“; jį, kaip projektą, paskelbė klerikaliniai JAV lietuvių laikraščiai („Garsas Amerikos lietuvių“, „Rytas“ ir kt.). Tame prašyme ketvirtuoju punktu buvo įrašyta ir „Atnaujinti Vilniaus universitetą dėl lietuvių“.

Sis malonės laiškas, surašytas siųsti carui „vardan Suvienytų Amerikos lietuvių“, sukėlė vieną stipriausių polemikų XIX a. JAV lietuvių publicistikoje ir visuomenėje. Ji kilo ne dėl reikalavimo panaikinti lietuvių spaudos draudimą, atkurti Vilniaus universitetą, grąžinti tautai kitas jos teises. Šiuo klausimu nebuvo ginčijamasi. Stiprios reakcijos ir prieštaravimų susilaukė pats malonės laiško principas — pataikavimas carui. Kitaip tariant, buvo keliamas klausimas dėl pozicijos carizmo atžvilgiu, dėl galimybių atgauti lietuvių tautos teises — ar malonės prašymais, ar bekompromisine kova.

„Broliai lietuviai! — rašė „Lietuvos laikraštis“, — pakelkite savo balsą, protestuokite prieš pasveikinimą carui, mažote patys, kad tie mylėtojai caro žemina mus akyse svetimtaučių“ („Lietuva“, 1896 m. Nr. 14).

Pažangesnės, iš dalies darbininkiškos krypties periodikos leidiniai („Nauja gaidynė“) pasipiktinę puolė laiško projekto autorių ir jį palaikančius klerikalinius laikraščius už jų pataikavimą carui, griež-

VILNIAUS UNIVERSITETAS AMERIKOS LIETUVIŲ SPAUDOJE

tai pasisakė prieš malonės ir kitus prašymus carui dėl lietuvių tautos teisių apskritai ir dėl teisės turėti aukštąją mokyklą.

Si polemika tuokart baigėsi pažangiųjų jėgų pergale: SLA neįsdrįso tokio prašymo siųsti carui nei Amerikos lietuvių, nei SLA vardu. Ji susilaukė ir tarptautinio rezonanso — polemikos medžiaga nusivietė Galicijos lenkų laikraščiai; iš čia ji pasiekė Prancūzijos spaudą.

Klausimas dėl Vilniaus universiteto atkūrimo vėl iškeltamas jau XX a. pradžioje. 1901 m. „Lietuvos“ laikraštyje buvo išdėstyta to laiko Rusijos periodikoje pasirodžiusi medžiaga dėl Vilniaus universiteto su redakcijos komentaru: „Maža vienk vilties idant ant plano (Universiteto atkūrimo — A. A. įsūtiktų valdžią turintys“ („Lietuva“, 1901, Nr. 28).

2. „TEATGYJA LIETUVIŠKAS UNIVERSITETAS VILNIUJE“

Platesniu mastu Vilniaus universiteto atkūrimo reikalai JAV lietuvių publicistikoje ir visuomenėje svarstyti jau po 1904 m., kai, panaikinus spaudos draudimą ir kiek sumažinus lietuvių kultūros varžymus, emė atsirasti realiosnės Universiteto atkūrimo galimybės.

JAV lietuvių įvairių ideologinių srovų laikraščiai, tarp jų ir socialistinė „Kova“, emė vis plačiau informuoti išeivijos skaitytojus apie Lietuvos visuomenės pastangas kelti aukštosios mokyklos Vilniuje atgaivinimo klausimus (žr. „Kova“, 1905, Nr. 7). Universiteto Vilniuje atkūrimas jau vadinamas vienu „iš svarbesniųjų (...) Lietuvos reikalų („Vienybė lietuvininkų“, 1906, Nr. 5).

Iš kitos pusės, ir patys JAV lietuviai, jų spaudoje ir organizacijos savo ruožtu kėlė klausimą dėl Vilniaus universiteto. Antai 1905 m. Susivienijimas lietuvių lietuvių (SLL) savo kreipimesi rašė: „Teatgyja lietuviškas universitetas Vilniuje“. SLA XXI seimo (1906 m.) dienotvarkėn buvo įtrauktas punktas „pajudinti klausimą įsteigimo Vilniuje universiteto“, tačiau to klausimo svarstymas buvo atidėtas vėlesniais laikais.

Vėliau, 1913—1914 m., vykstant Pirmajam pasauliniam karui, Vilniaus universiteto reikalais aktyviau susidomėjo ir kiti JAV lietuvių sluoksniai. 1916 m. Lietuvių katalikų federacijos kongrese Bostone buvo perskaitytas pranešimas „Lietuvos universiteto būtinumas“ (pranešimas paskelbė klerikaliniame „Darbininke“). Universiteto reikalais vis aktyviau emė rūpintis ir

liberaliniai bei vadinamosios „t. tiečių“ srovės stuoksniai. 1918 m. jie įkūrė Vilniaus universiteto rėmimo draugiją.

Kartu su Universiteto atkūrimo klausimu tuo laikotarpiu, ypač 1918 m., JAV lietuvių publicistikoje pradėti svarstyti ir diskutuoti būsimojo atkurto Vilniaus universiteto krypties, mokymo ir auklėjimo turinio dalykai.

3. KOKIOS KRYPTIES AUKSTOJI MOKYKLAI

Tokį klausimą jau 1905 m. kėlė Amerikos lietuvių socialistai, kritikavę nuosaukius lietuvių buržuazijos pageidavimus dėl Vilniaus universiteto atsteigimo. Destydamas Amerikos lietuvių socialistų reikalavimus, „Kovos“ laikraštis nurodė: „Mes norime universiteto ne tik Vilniuje, bet, jeigu reiks, ir Kaune...“ („Kova“, 1905, Nr. 8).

Kai Lietuvoje pasirodė būsimo atsteigto Vilniaus universiteto projektai, dėl jo krypties susikirto skirtingi JAV lietuvių ir jų spaudos požiūriai. Socialistinis „Laisvės“ laikraštis (1918, rugsejo 20 d.), apibūdinęs garbingą senąjį Vilniaus universiteto istoriją, nurodė Lietuvos buržuazijos ketinimus pajungti būsimoji Universiteto savo klasės interesams. Tas pats laikraštis, komentuoamas iš Lietuvos 1918 m. pasiekusias žinias apie Vilniaus universitetą numatomą atidaryti teologijos fakultetą, apskritai destyti teologijos discipliną ir ruošti katalikų inteligentiją, kategoriškai pasisakė prieš mėginimus atsikuriantį Vilniaus universitetą paversti „puisiau dvasišku, dargi klerikaliniu“ (ten pat). Jeigu įsigalėtų klerikalų pozicija ir jie išviešpatuotų Universiteto atkūrimo draugijoje, pažymi „Laisvė“, Vilniaus universitetas taptų „klerikalų drūviete“; darbininkai neturi remti tokių įstaigų, kuriose bus auklėjami jėzuitai (1918, spalio 1 d.). „Laisvės“ laikraštis laikėsi klasinio požiūrio į aukštąją mokyklą ir jos tikslus. Jis neimavo dėl to, kad Lietuvos buržuazija, pamevusi Vilniaus universiteto atkūrimo ir jo programos sudarymo reikalus į savo rankas, panaudos aukštąją mokyklą savo tikslams ir Universiteto duryš bus „uždaros dėl lietuvių darbininkų“ (1918, spalio 22 d.).

JAV pažangiųjų lietuvių laikraščių aukštajai mokyklai kelti reikalavimai, rūpestis dėl lygių teisių mokytiš joje buvo išspėsti Lietuvos Tarybų revoliucinės vyriausybės 1919 m. kovos 13 d. aktu, atkūrusiu senąjį Vilniaus universitetą.

4. AUKSTOJO MOKSLO SVENTOVĖJE

Taip pavadintas Vilniaus V. Kapsuko universiteto istorijos mokslų garbės daktaro Antano Bimbos knygos „Klesti Nemuno kraštas“ vienas skyrius, skirtas tarybiniam Vilniaus universitetui.

A. Bimba buvo pirmasis Amerikos lietuvis ir publicistas, 1945—1946 m. lankęsis Tarybų Lietuvoje ir išsamiai susipažinęs taip pat ir su tų metų Vilniaus universitetu. Jis pradėjo naują etapą JAV lietuvių publicistikoje apie Vilniaus universitetą. A. Bimbos 1945—1946 m. kelionių die oraištis „Ką aš mačiau Tarybų Lietuvoje“, išspaus linta 1946 m. „Laisvės“ ir „Vilnies“ laikraščiuose, ir knyga „Priskėlus Lietuva“ (1946) pirmą kartą remiasi jau nebe tik rašytiniais ai kitais antriniais šaltiniais, bet ir asmeniškai patirta ir įgyta medžiaga apie Vilniaus universitetą. Tuose kelionės dienoraščiuose ir interviu A. Bimba apibūdino pirmųjų pokario metų Universiteto gyvenimą. Tai buvo pirmosios autentiškos žinios ir išpūdziai apie šią aukštąją tarybinę Lietuvos mokyklą JAV lietuvių spaudoje.

Vėliau, maždaug iki 1959 m., dėl susidariusių aplinkybių, ypač dėl šaltojo karo politikos tarptautiniuose santykiuose, tarp Tarybų Sąjungos ir JAV, rašiniai Vilniaus universiteto tema JAV lietuvių spaudoje vėl rėmėsi spausdintiniais šaltiniais, daugiausia medžiaga iš Tarybų Lietuvos periodikos.

1959 m. į Tarybų Lietuvą atvyko pirmoji JAV pažangiųjų lietuvių ekspursija. Prasidejo glaudūs gimtojo krašto ir užsienio tautiečių ryšiai. Vilniaus V. Kapsuko universiteto tema nuo to laiko įgyja daugiausia kelionės reportažų formą: tie kūrinių skelbiami JAV lietuvių periodikoje, leidžiami knygomis.

5. „TAI BENT LIETUVOS KULTŪRINGUMO PAZYMYS“

Šiuos žodžius parašė Antanas Bimba, pažymėdamas artėjančią Vilniaus universiteto 400-ųjų metų sukaktį. Knygoje „Klesti Nemuno kraštas“ (1967) jis palygina Universiteto 1945—1946 m. vaizdą su tuo, ką pamatė čia apsilankęs po dvidešimties metų — 1966 m. „Per tą laiką, — nurodo autorius, — ne tik baisios karo paliktos žaizdos užgydytos, bet Universitetas išaugo į milžinišką aukštojo mokslo įstaigą“.

Dabartinio tarybinio Vilniaus universiteto gyvenimas atsiskleidžia ir kitų JAV, pažangiųjų lietuvių publicistų kūriniuose, iš jų pažymėtinos tokios kelionės reportažų knygos, kaip R. Mizaros „Apie tave, gimtoji žeme“, A. Margerio „150 dienų Tarybų Lietuvoje“, J. S. Jokubkos „Tėvų žemė“ ir kt.

JAV pažangiųjų lietuvių laikraščiai iš šiandien, pažymėdami Vilniaus V. Kapsuko universiteto 400-ųjų metų sukaktį, spausdina daug raštų, R. Mizaros žodžiais, „apie senąjį, bet vis jauną Vilniaus universitetą“.

ANTANAS AUKŠTAITIS

KANADOS ŽINIOS

Trumpai apie viską

Siandien spaudoje plačiai reklamuojami bėgliai iš Vietnamo, kritikuojamos Montrelio ir Kvibeko valdžios už jų mažo skaičiaus išleidimą. Kai kurie komentatoriai sako, kad atvykusių tarpe yra tokių turtuolių, kad jie čia įsigyja būstą ir duoda kanadiečiams darbus.

Kilnus darbas priglauti pavargėlius, bet kaip su vietiniais bedarbiais, kuriu, kaip rašo spauda, šiauriniame Amerikos kontinente yra milijonai?

***
Parkas Laurention buvo įsteigtas 1895 m. Jis apima 10,700 ketvirtinių kilometrų plotą. Jis randasi tarp Kvibeko ir Chicotini Laurentin kalnyne, kuriame yra tūkstančiai ežerų bei upių, labai patraukli vieta turistams, žvejotojams, uogautojams ir žiemos metu medžiotojams. Praeityje parkas duodavęs milijonus dolerių pelno provincijos iždai, o dabar, praeitais metais, davė nuostolius. Kai kurie komentatoriai už tai kaltina Kvibeko socialis-tuojančią valdžią . . .

***
C. N. T. U. trijų dienų suvažiavime dalyvavo 250 delegatų. Jie nutarė, kad nors jeigu per plebiscitą dauguma ir pasisakys prieš Kvibeko atskyrimą nuo Kana-

dos konfederacijos, unijistų pareiga bus visuomet padėti prancūzams kovoti prieš jų tautos diskriminaciją Kanadoje.

***
Manitobos provincijos aukščiausiasis teismas pripažino nekonstituciniu 1890 metais priimtą įstatymą, draudžiantį naudoti prancūzų kalbą teismuose, mokyklose ir visose valstybės įstaigose.

***
Sausio ir vasario mėnesiais Kanadoje streikų metu darbininkai prarado 1,016,650 darbo dienų, iš kurių Sudburio nikelio kasėjai prarado 495,180 dienų. Jeigu Ontarijos valdžia būtų pagrasinusi, kaip Kvibekas pasielgė su asbesto kasyklų savininkais, nacionalizuoti nikelio kasyklas, streikas Sudburyje būtų greitai pasibaigęs.

***
Liepos 5 dieną Montreale šaltis sumušė 1892 metų rekordą 3 laipsniais. Taip pranešė McGill universiteto oro stebėjimo biuras.

***
Sešiolikos metų jaunuolis M. Craig norėjo savo draugams pademonstruoti savo galybę. Lanchine kanale jis iplaukė į draudžiamą vietą. Ten piktžolės jį apirgėjo ir nutraukė į dugną. Pribuvę ungiagesiai ir policija ištraukė jį lavoną! B. Kvietinskas

Aplankėm pažangiuosius kanadiečius

Ak, jau nereikia ir sakyti, kad Floridoje vasaroti yra per šilta, net tik pusiau tropiškai medžiai ir krūmai negali perkentėti vasaros karščių. Žiema pas mus praleisti labai patogų pergyventi, todėl čia atvyksta daug žiemavotojų turistų iš Šiaurės, kurie ir sulaukė pavasario vėl skuba, grįžta atgal, ten, kur jie pastoviai gyvena, neretas pradėti pavasario-vasaros darbus. Tai gi, toks jau yra skirtumas tarp mūsų, gyvenančių šiltoje Floridoje ir kur nors šiaurinėse valstijose, arba net Kanadoje.

Mes tikrai gerimės, kuomet pas mus apsilanko Kanados lietuviai—ūkininkai-žemdirbiai ir miestiečiai. Jie tokie energingi, draugiški!

O kadangi mūsų pasaulis toks jau paliko mažas, mes, Floridos pensininkai, mylime po jį pavandravoti. Ši meta nusprenđėme aplankyti mūsų giminių ir senų pažinčių pažangiečius, gyvenančius Kanadoje.

Liepos 18 d. mes ėmėm greitai Delta lektuvą iš Tampa, Florida, ir leidomės į Longueuil, kur gyvena mūsų giminaitė Onutė Veršinskienė, ją aplankyti. Na, ir reikia pasakyti, kad tai pirmoji pažintis, pirmas pasimatymas, išskyrus laiškus, kuriais mes jau ilgokas laikas susirašinėjame.

Longueuil, tai Montreal'o priemiestis ir toli pranašesnis už šį Kanados didmiestį. Čia, taip sakant, vidurinės klasės gyvenvietė.

Nusileidom į Montreal'o aerouostą 2-ą valandą vak. Čia jau laukė mūsų Onutė, nors pažinčių iš pirmiau neturejome, bet, pagal laiškus vietą ir valandą, vieni kitus greitai atpažinom ir sveikinomės. Pirmu kartu susitikti suvalkiečiams lietuviams taip toli nuo gimtinės, buvo nepaprastas ir didelis malonumas.

Ak, vieni kitus gyrėme, kad taip gerai, tikrai lietuviškai atrodome, kaip kad susitiktumėme Simne, Alytuje arba Vilniuje. O, taip, greitai mums į kalbą atėjo Tėvynė Lietuva, apylinkės, kur mes augome.

Onutė sako: "Tai dabar ir važiuojam . . . Malonu, kad sulaukiau tikrai brangių svečių."

Emėm taxi iki Metro. Vienu pavaziavus, mainėm kitą, kuris nuvežė į Longueuil centrą. Čia ėmėm autobusa, kuris nuvežė iki Onutės namų. Puiki apylinkė, visur švaru. Medžiai lapoja, gėlės žydi, žmonės draugiški. Ko daugiau ir norėti?

Onutė Veršinskienė puikiai įsikūrus, turi gražų 5-kių apartamentų pastatą, viename apartamente pati gyvena ir dar 4-ris išnuomoja. Ji viena visus darbus atlieka. Gražios iplaukos. Ji džiaugiasi, kad dirba sau.

Greitai išsikalbėjom. Onutė jau turi padarius planą, kur kiekvieną dieną ir kiekvieną valandą teks mus su daugeliu sutikti, eiti į muziejus, į Montreal Botanical Garden. Vieną dieną yra ruošiamas piknikas St. Helenos Parke, prie St. Lawrence upės. Čia susirinks daug apylinkės draugų. Girdi, jau esate užprašyti į svečius pas vieną mūsų gerą veikėją ir darbuotoją Petrę Bendžaitienę. Bus ten daug mūsų draugų."

Aš sakau: Planas gana didelis, ar jį vieną savaitę bus

galima tiek daug atlikti? Onutė sako: "Laikas čia ne svarbu, o svarbu, kad mes su svečiais iš Floridos norime daugiau susipažinti. Jūs ten Floridoje vasaros metu nieko neveikiate, tai dabar čia pas mus padirbėkite."

Na, kad jau taip, tai taip. Būsime čia pas jus.

Taip, daug kas yra pasakyti apie šiuos du miestus. Longueuil ir Montreal, apie Kanadą ir apie mūsų pažintis su draugais pažangiečiais. Jie draugiški, darbštūs ir jau visi pensininkai. Nei vienas nėra suvargęs, visi išteklingai, gražiai gyvena. Sakau, "visi gražiai, išteklingai gyvena," nes jie ne tik duona maitinasi. Jie kultūringi žmonės, ima gyvenimą visu pločiu. Jiems žinoma politika, ekonomija, pasaulinė padėtis. Jie nors yra pensininkai, bet nesėdi kampe ir ne dejuoja, o daug ką veikia šiuo liuoslaikiu.

Labai esam patenkinti susitikimais ir svečiavimais pas draugus ir drauges kanadiečius.

Zodis apie mūsų geruosius draugus, su kuriais buvo proga susipažinti ir apie tuos, kurie jau buvo žinomi iš seniau. Lankėmės Kanadoje Expo 67, t. y. 1967 m. ir su daugeliu jau buvome susipažinę. Tuo laiku buvome apsištoje pas drg. P. Bendžaitienę. Ji mus gražiai globojo. Pažintys ir draugiški santykiai buvo išlaikyti iki šių dienų. Ji yra gabi, darbšti, draugiška moteris. Ji ir šiuo metu mus pasikvietė į svečius ir gražiai pavaišino.

Piknikas Sv. Helenos Parke. Čia susirinko nemažas būrelis pažangiečių. Moterys susinėšė skanių užkandžių ir kavutės, o dar kaip kas turėjo ir kuo nugerti. Svetingi, sakau, žmonės . . . Draugiški pokalbiai tęsėsi nuo apypiečių iki vakaro.

Cia ir vėl buvo ne tik valgyta ir nugerta, o kalbėtasi ne tik apie senatvės vargus, bet ir apie visuomenės reikalus, apie pažangią veiklą, apie spaudą ir net apie Lietuvą ir jos gražius nuoveikius.

Ak, nėra mums ko dejuoti, skūstis mūsų amžiumi. Daug kas naujo pasaulyje įvyko ir mes esam to viso liudininkais, o net ir dalyviais. Nieks, o nieks nebegali pasakyti kainą mūsų didžiųjų patyrimų. Jie brangesni už auksą. Auksas kyla savo vertę ir puola, o mūsų patyrimai visada yra pačioje aukštumoje, patys savo vertę išlaiko.

Naujas pažintis turėjom su draugais P. ir L. Kisieliais, montrealiečiais. Jie yra sumanūs, draugiški veikėjai. Drg. P. Suplevičienė, su kuria jau antru kartu susitikim, dar pilna energijos, gabi veikėja. Ir daug kitų draugų ir draugių, kuriuos teko susitikti šiame piknike ir pasikalbėti. Prie šio didelio draugiškumo šiame piknike, draugai kanadiečiai buvo per drg. P. Kisieliene informuoti, kad ji mačius "Mažąją Lietuvos Tarybinę Enciklopedijoje," kad Jono Milerio gimtadienis rugp. 5 dieną. Tai jau 87-tasis iš eilės, kad reikia jam sudainuoti "Ilgiausių metų" . . . Tai kas, kad dar dvi savaitės iki jo gimtadienio, mes gi norime būti pirmutiniais . . . Na, ir pikniko dalyviai sudainavo "Ilgiausių metų" . . . Padėkojau jiems. Ačiū, dar kartą.

Didelis ačiū draugams P. ir L. Kisieliams už palydėjimą mūsų į aerouostą. Labai dideliai įvertinam jūsų drau-

IVAIRIOS ŽINIOS

TORIAMS NEPAVYKO SUGRAŽINTI MIRTIES BAUSMĘ

Londonas. — Dešinieji toriai dėjo didžiausias pastangas sugražinti į Anglijos sistemą mirties bausmę. Kartais atrodavo, ypač kai toriai paėmė valdžią į savo rankas, kad jiems ir pavyks savo tikslą pasiekti. Bet liepos 19 dieną Parlamentas gana didele dauguma jų sumanymą atmetė.

Labai įdomu ir tas, kad premjerė Margaret Thatcher jų sumanymą rėmė ir už jį balsavo, bet ir tas jiems nepadėjo. Šiuo klausimu prieš ją sukilo ir jos kabineto didelė dauguma—iš 19 narių 12 balsavo prieš mirties bausmės sugražinimą.

KONGRESAS REMIA PREZIDENTĄ

Washingtonas. — Kongresas nutarė palikti prezidentui teisę nepanaikinti sankcijų prieš Rodezijos rasistinį režimą. Reakciniai rateliai reikalauja tą boikotą atšaukti. Dabar priklauso nuo prez. Carterio. Iki šiol jis buvo priešingas sankcijų panaikinimui.

TURI TEISINTIS TEISME

New Delhi. — Jau pradėjo veikti specialiai sudarytas teismas ištyrimui premjerės Indira Gandhi šalyje nepaprastos padėties įvedimo ir pilietinių teisių panaikinimo. Dabar tame teisme buvusi premjerė teisinasi dėl savo pasielgimo. Nuo šio teismo nuosprendžio priklausys Indira Gandhi politinės karjeros ateitis.

Maskva. — Tarybų Sąjungos prezidentas Leonidas Brežnevas pasiuntė Palestinos Išsilaisvinimo Organizacijos vadui Yasser Arafatui sveikinimą jo 50-ojo gimtadienio progą.

Paryžius. — Prancūzijos valdžia sutiko arabų kraštams parduoti ginklų už 5 milijonus dolerių.

• JAV geolinė tarnyba šitaip įvertina naftos ir dujų kiekį ir vertę Amerikos šelfe; naftos—835 milijardai barelių (barelis lygus 159 litrams), dujų (skaičiuojant naftą)—869 milijardai barelių už bendrą 16,540 milijardų dolerių sumą.

• 6 milijonams pagrindinių Arabų pusialio naftos monarchijų kasmet tenka 60 milijardų dolerių. Saudo Arabija gauna per metus 40 milijardų dolerių, Kuveitas 10 milijardų, Abu Dabis—8, Kataras—2 milijardų dolerių. Pajamos 1 gyventojui mažutėse valstybėse—emiratuose viršija 10 tūkstančių dolerių per metus ir yra didžiausios pasaulyje. Doleriai patenka į nedidelės eksploatatorių saujelės rankas.

• 700 Saudo Arabijos princų turi užsienyje indėlius—80 milijardų dolerių. Saudo Arabija 1978 m. užėmė pirmąją vietą pasaulyje pagal ginklų importą (5 milijardai dolerių per vienerius metus).

• Studentų pasaulyje padaugėjo nuo 6,3 milijono 1950 metais iki 11,2 milijono 1960 metais ir iki 26 milijonų 1977 metais.

• Šiuo metu pasaulyje žinoma 5651 kalba.

gišką šilumą, mieli draugai.

Dar kartą ačiū visiems geriems draugams, o už vis daugiau ačiū drg. Onutei Veršinskienei už svetingumą, vaišes ir geraširdingumą.

Jonas ir Margareta Miliai

Iš po Argentinos padangės

Paskaita apie genialų dailininką Joną Rimšą ir po to jo darbų ekspozicija buvo suruošta Argentinos Lietuvių Centre. Taipgi buvo parodytos jo paskutiniųjų darbų skaidrės. Inž. Jz. Bukevičiaus paruošta paskaitą skaitė Vladė Malelaitė Survilienė.

LTSR Mokslų Akademijos vyriausis inž. Robertas Blažys lankėsi Argentinoje. Viešėjo pas savo pusbrolį Zbignežą Markiewicz, Rio Cuarto mieste ir buvo užsukęs į Buenos Aires. Nuotraukoje svečias su Lietuvių Ratelio valdyba.

Laike priėmimo LR, svečias tarė keletą žodžių dėkodamas už dėmesį ir sveikino lietuvius, kad ir tolimoje padangėje puoselėja lietuviybę.

Dr. Laima Gričiūtė dalyvavusi Argentinoje 78 metais įvykusių Kancerologų Kongrese su Ona Ozinskienė ir dr. Rodolfu Pinkeviciu.

Grupė L. Ratelio vyrų su konsulu Steponu Pasausiu, kuomet jis čia buvo. Pasausis aukštai stovi 6 iš kairės į d.

Naktis

Jau žemė užmigo—mėlynė dangaus
Zvaigždės tik mirga, plėvena;
Po darbo nuvargusių širdį žmogaus
Sapnai maloniausi kedena.

Mėnuo pasiklydęs aimuos dangaus,
Užmigusių žemę bučiuoja;
Tik kartais nubudęs iš miego saldaus
Paukštėlis miške sudejuoja.

Kęstutis Balčiūnas

VAJUS

GAVIMUI "LAISVEI" NAUJŲ SKAITYTOJŲ IR ATNAUJINIMUI UŽSIBAIGUSIŲ PRENUMERATŲ

VAJUS PRASIDĖS RUGSEJO 1 IR TĖSIS TRIS MĖNESIUS IKI ŠIŲ METŲ LAPKRIČIO 30.

Kviečiame į Talką

Kviečiame į talką visus buvusius vartininkus ir labai laukiame naujų vartininkų. Gerai susiorganizuokime šiam darbui ir veikime su pirma vajuos dieną. Ropinkimės aplankyti kuo daugiausia namų vajuos reikalui ir kalbinti žmones užsakyti "Laisvę."

DOVANOS VAJININKAMS

1-ma \$50; 2-ra \$45; 3-čia \$40; 4-ta \$35; 5-ta \$30; 6-tą \$25; 7-ta \$20; 8-ta \$15; 9-ta \$12; 10-ta \$10.

KREDITAVIMO PUNKTAI

Kontestantams kreditavimo metodai tokie: už naujus skaitytojus 1 punktas nuo 5 centų, už atnaujintą prenumeratą 1 punktas nuo 25 centų. Už aukas arba pelnus nuo parengimų 1 punktas 50 centų.

KREDITŲ UŽ AUKAS DUOSIME KONTESTANTAMS (VAJININKAMS) TIK JEIGU JIE PATYS PRISIŲ PINIGUS. PINIGAI GAUTI PER KITOS NEBUS KREDITUOJAMI VAJININKAMS.

\$20,000 FONDAS

Apart jeigu už prenumeratą ir skelbimus, turime ieškoti kitokių šaltinių biudžeto sukėlimui, kad "Laisvė" gyvuotų. Per šį vaju sieksime ir vėl šiam svarbiam reikalui sukelti \$20,000 fondą. Tai padarykime aukomis ir pelnu nuo parengimų.

Užsakykite "Laisvę"
Savo Giminėms Ar
Draugams į Lietuvą. Jie
Bus Jums Dėkingi Už Tą
Dovaną

"LAISVĖS" KAINOS AMERIKOJE IR UŽSIENIUOSE:

Amerikoje \$12.00 metams, \$6.50 pusei metų.
Kanadoje \$15.00 metams, \$8.00 pusei metų.
Lietuvoje \$15.00 metams, \$8.00 pusei metų
Kitur užsieniuose \$15.00 metams, \$8.00 pusei metų.

Visais vajuos reikalais rašykite:

Laisvė

102-02 Liberty Ave., Ozone Park, N. Y., 11417

KREIPIMASIS Į LDS NARIUS IR KUOPAS

Albumo komiteto nariai: Iš kairės į dešinę: Aldona Olson, Tony Vasaris ir Frances Jordan.

Kaip jau visiems žinoma, ateinančiais (1980) metais bus atžymimas Lietuvos Darbininkų Sąvienimo 50 metų gyvavimo jubiliejus. Ta proga bus išleistas plataus pobūdžio albumas. Tam yra sudaryta specialus komitetas. LDS organas "Tiesa" paskutiniame numeryje paskelbė komiteto tuo reikalu kreipimąsi į narius ir kuopas.

Kreipimasis skamba: LDS 50 metų sukakties atžymėjimo komitetas praneša, kad jau gavo finansinės paramos \$1 596 iš LDS narių ir draugų albumui išleisti.

Kadangi albumo išleidimas nemažai kainuos, tai komitetas prašo, kad daugiau narių ir draugų prisidėtų su tam tikslui parama.

Komitetas deda pastangas, sudaryti idomą albumą tinkamai atžymėti LDS nuveiktuosius darbus fraternalėje srityje. Komitetas gali ta padaryti tik LDS veikėjams ir nariams gerai kooperuojantiems.

Todėl dėkime pastangas suteikti komitetui daugiau medžiagos apie LDS 50 veiksnių, ir taipgi nepamirškime suteikti daugiau finansinės paramos albumui išleisti.

Siųskite aukas ir medžiagą komiteto sekretorei-izdininkei:

Aldona Olson
412 Meadow Lane
Libertyville, Ill. 60048

1937 metais piktadariai įsilaužė į jos butą, ir, be kitos žalos, pasigrobė ir išsinešė paskutinius jos sunkiai sutauptus centelius sumoje \$4,900.

Kada senelė liko areštuota, pas ją rasta \$45.15. Paklausta, kodėl ji dar turėdama tiek pinigų, vogė. Jos atsakymas: "Dėlto, kad buvau desperacijoje." Ji tuos pinigus taupius, kad užsimokėtų nuoma, už elektra ir kitas tokias išlaidas. Iš Social Security ji gaunanti \$125, iš Veteranų Administracijos \$113 (vyras, matyt, buvęs veteranas). Apsimokėjus visas kitas išlaidas, maistui mažai belieka.

Visiems aišku, kad tokio amžiaus žmogui tenka ir apsigirti, reikia gydytojo, reikia

Pastabos apie šį bei tą

ALISĖ JONIKIENĖ

Lygiai kaip už pasirašymą Genevoje po SALT II sutarties ir raginimą Senato ją ratifikuoti, taip ir už pastarą žygį gelbėti Nikaragvos žmones nuo bado ir ligų, tenka pasveikinti prez. Carterį. Jis savo privatišku orlaiviu per Nikaragvos ambasadorių Lawrence A. Pezullo pasiuntė maisto ir medikamentų tos nualintos šalies žmonėms.

Kuba taipgi siūnia gydytojus ir maisto.

Man tas primena vieną pokalbį su senyva drauge viešint Lietuvoje. Užklausiau jos, kaip galėjo Lietuva taip greit atsistatyti iš pokaro paliktų griuvėsių. Matau (ir neatsistebiu) tiek naujai pastatytų aukštų apartamentinių pastatų, gražių naujų namelių kaime... Jokios karo žymės nebesimato. Stai tos draugės atsakymas:

"Jeigu nebūtų gelbėjusios Broliškos Respublikos, būtume negalėję to visko atsiekti!"

*****

Mattie Schultz, gyvenanti San Antonio, Texas, išsėdėjo 24 valandas kalėjime už tai, kad vogė maistą, — išsigelbėti nuo bado. Išėjus ji reporteriams sakė, jog ji kasdien meldžiasi, kad Dievas ją pasiimtų pas save. Matyt, jai atsibodo gyventi šioje palaimintoje "Aukso šalyje."

1937 metais piktadariai įsilaužė į jos butą, ir, be kitos žalos, pasigrobė ir išsinešė paskutinius jos sunkiai sutauptus centelius sumoje \$4,900.

Kada senelė liko areštuota, pas ją rasta \$45.15. Paklausta, kodėl ji dar turėdama tiek pinigų, vogė. Jos atsakymas: "Dėlto, kad buvau desperacijoje." Ji tuos pinigus taupius, kad užsimokėtų nuoma, už elektra ir kitas tokias išlaidas. Iš Social Security ji gaunanti \$125, iš Veteranų Administracijos \$113 (vyras, matyt, buvęs veteranas). Apsimokėjus visas kitas išlaidas, maistui mažai belieka.

Visiems aišku, kad tokio amžiaus žmogui tenka ir apsigirti, reikia gydytojo, reikia

vaistų. O juk ir už juos nei medicare, nei medicade pilnai neapmoka. Bent čia Kingstone (veikiausiai ir visoje New Yorko valstijoje) jei gydytojas ima \$20 ar daugiau už apšaukimą, medicare pripažįsta tik \$15 ir už tą sumą gražina 80 nuošimčių. Tikėsite ar ne, vienam specialistui už vieną vizitą teko mokėti \$325. Ir gydytojas medicare pareikalavo "cash." Turbūt žino, kad gausiu tik menką dalį iš medicare ir reikės ilgai laukti. Už vaistus (kelių rūšių) grįžus iš ligoninės mokėjau \$74. Medicare už vaistus nemoka. Ir štai kas vargina senus žmones, nebevalčius užsidirbti reguliarių algos.

*****

Veik kas sekmadienį žiūrime tv programą, vadinamą "60 minutes." Ši vakarą programos vedėjas kalbėjosi su Mikailos Baryšnikov, rusų baleto šokiku, pabėgusiu iš Tarybų Sąjungos dėl to, kad jis ten negalėjo sakyti tiesos. Visi ten, jis sako, vienas kitam meluoja; bijo išsistarti, ką mano. Pastaruoju metu jis važinėja po Jung. Valstijų miestus, Paryžių ir kitur su koncertais ir savo aukštu išsilavinimu žavi publika.

Užklaustas, kaip patinka jam šioji šalis, jis atsakė esąs labai patenkintas. Tiesa, čia tokius, kurie smežia vienai ar kitai Tarybų Sąjungai, kai kurie šalies valdovai priima su išskėtomis rankomis ir duoda visas progas pasitaipinti savo talentu ar profesija. Bet aš besiklausant pagalvojau: klausimas, jeigu tas vyrukas būtų čia gimęs ir augęs, ar būtų galėjęs tokiu baleto artistu tapti, kuomet tas kainuoja ne vieną tūkstantinę.

Tiesa, mes čia galime kalbėti, ka ir kaip norime, girti ar peikti patį prezidentą, bet naudos iš to tiek, kiek tam šuneliui lojant į mėnulį. Bet bandyk pareikalauti, kad ta tiesa būtų pripažinta ir atitaisyta, jeigu tau daroma skriauda, jau kitas klausimas! Gausi per galvą su lazda ar kulka, kaip gauna demonstrantai.

Hartford, Conn

Hartfordo pavasarinis koncertas įvyko praėjus mėnesį. Galima sakyti, jis buvo sėkmingas. Turėjome gražią programą ir daug svečių iš visur. Laisvės choras yra dėkingas Mildred Stensler, Viktorui Beckeriui ir jo sūnui V. Becker Jr. Jų dainavimas mums visiems labai patiko. Čia yra retenybė išgirsti tokius gražius vyriškus balsus. Ačiū jums už dalyvavimą išpildyme mūsų programos.

Siuo laiku choras atstogauja. Rugsėjo 18 d. įvyks privati Laisvės choro pramoga Betty's Medinger rezidencijoje tik choristams su šeimomis. Bus aptarta Laisvės choro tolimesnė veikla. Namų yra parduavimui, bet dar neparduotas...

Siuo laiku mūsų choro pirmininkė J. DeCarli ir sekretorė Helen Carlson su šeimomis atstogauja. Linkime jiems linksmai atstogos praleisti.

Nesenai buvome nuvykusios aplankyti draugę Kazlau. Atrodo gerai, o buvo labai susirgusi ir negalėjo dalyvauti pavasariniam koncerte.

Millie, Wilma ir Elena draugiškai praleido laiką su draugais Kazlau, kurie praeityje daug veikė dėl pažeistųjų lietuvių.

Sį mėnesį Brazauskai labai linksmi, nes Onutės sesuo Monika Drutyte yra atvykusi į svečius iš Tarybų Lietuvos. Jai labai patinka Amerika, tik labai pasiilgo savo dainų, savo kalbos. Labai malonu mums visiems yra ją pažinti ir džiaugtis kartu jų gyvenimo pažanga.

Aš atsiprašau chorą, kad anksčiau neparašiau korespondencijos, nes, mano dešinioji ranka neklaušė manęs...

E. B.

Kur smėlio juosta gintarinė...

Gimtine, Džukija brangioji Prie Merkio ir Straujos... Gimtine!

Tu su ja dainuojai, Bet uždusti be jos.

Ten upių ir šilų mėlynė, Kai iš toli žiūri, Ir smėlio juosta gintarinė, Prisivilus pabary.

Prie Nemuno melsvosios kilpos
Jinai žalia žalia, Ji tarsi žemuogė išsirpus Vidudienį šile.

Karų ir negandų šešėlis Praslinko nebylus, Ir ima gimto krašto smėlis Auginti stebuklus.

Pradingo kvapas šilo viržių Tarp lubino laukų, Sėjėjui plačia lauko biržė Dabar apeit sunku!

Ją traktoriaus lengvai apeina—
Taip varsną po varsnos... Nedėsi traktoriaus į dainą,—
Tai ir nebus dainos!

Karų ir negandų šešėlis Praslinko nebylus, Ir ima gimto krašto smėlis Auginti stebuklus.

AH. Maldonis

• Dabar Saulės skersmuo išmatuotas 0,01 procento tikslumu. Jis lygus 696265 kilometrams. Matuojama buvo šešerius metus Hetingeno (VFR) observatorijoje saulės teleskopu, kurio veidrodžio diametras 40 centimetrų. Nuo 1972 metų atlikta 246 Saulės skersmens matavimai.

Aido Choro padėka

Jau "Laisvėje" buvo rašyta apie Aido Choro surengtą pikniką ilgamečių aidiečių draugų Bronės ir Walterio Keršulių gražiame sodelyje. Jiedu idėjo daug darbo ir išlaidų. Aidiečiai taria jiems didelių ačiū.

Choro moterys ir vyrai prisidėjo darbu ir maistu. Nelė Ventienė daug pasidarbavo maistui paruošti. Nastė Buknienė piknike darbavosi ir prisidėjo paruošti vaises, Nellie ir Ed. Sumbriai atnešė dovanų ir padirbėjo.

Kiti mūsų aidiečiai ir choro rėmėjai ir prieteliai prisidėjo vaisėmis, maistu ir kitais daiktais: Tesė Stočkienė, Ona Cepulienė, Mildred Stensler, Adelė Lupševičienė, Onutė Keraminiene, M. Bručienė, Irena ir Sigitas.

Pinigiškai Aido Chorą paremė:

Amilija ir	
Walteris Yuskovic	\$30
M. Hacinkevičius	10
V. Bunkus	15
V. Misiūnas	15
A. Bimba	10
K. Benderis	10
A. Yakštis	10
A. Rainienė	10
F. Maželienė	7
P. Varaška	7
N. Išmantienė	5

Aido Choras visiems dėkoja už aukas ir prisidėjimą darbui. Aido Choro Valdyba

"LAISVĖS" BENDROVĖS DIREKTORIAMS

Pirmadienį, rugsėjo 13 d., 2 val. po pietų, įvyks "Laisvės" direktorių posėdis. Laisvės name. Visi dalyvaukime. N. Buknienė, sekr.

SERGA

Liepos 31 d. New Yorko Lietuvių Moterų Klubo narė Nellie Mitchell buvo išvežta Mercy ligoninėje Long Islande. Atrodo, kad eina sveikyn ir mano neužilgo grįžti namo. IM

N. Y. ATSTOVŲ SKAIČIUS SUMAZESIAS

Washingtonas. — Federalinis Cenzo Biuras spėja, kad New Yorko valstijos atstovų skaičius Kongrese sumažės keturiais. Trijų atstovų neteks New Yorko miestas. Tas reikštų, kad N. Y. valstijos gyventojų skaičius bus sumažėjęs.

GYVENTOJAI JAM PASIPRIEŠINO

Buvęs prezidentas Richard Nixonas buvo suplanavęs New Yorko East 72nd Street nusipirkti labai puošnų 9 kambarių apartamentą. Bet apie tai sužinoję namo gyventojai griežtai užprotestavo. Išgirdęs apie gyventojų nusistatymą, Nixonas pabūgo ir savo sumanymo atsisakė.

BRIEFS

A card from artist May Baranik who is visiting Soviet Union with her husband Rudolf Baranik:

I have fallen in love with Vilnius and its towers and churches and old streets. There are lots of flowers. Tomorrow we go to Anykščiai and Friday to Leningrad. Pasimatysime.

Love
May and Rudolf
Vilnius, July 24

Getting an automobile repaired has become the nation's prime consumer frustration—and an enormously expensive one, too. A recent Federal survey found that drivers spend some \$50 billion a year for car repairs and more than half that sum is wasted on faulty work or outright fraud.

Citing fears about potential threats to the building's security, residents at 19 East 72nd Street, New York City say they are opposed to former President Richard M. Nixon's plan to buy a penthouse apartment in the cooperative building.

The New York Times attempted to reach all the residents by telephone and spoke with nine of them. Of the six who were willing to give an opinion, five said they did not want the Nixons as their neighbors and one said she did.

In his article in the New York Times Craig R. Whitney says that "American Vi-

sitors Seek Roots In Lithuania" Genevieve Pladis and her sister Helen flew to Vilnius from New Jersey this summer to see an aunt they had never known, the sister of their mother, who left Lithuania 64 years ago.

"When I came out of the plane," Mrs. Pladis said, "I thought we'd never recognize anyone. But as I looked down into those faces I was amazed. Here's my mother, I thought. May aunt looked just like her."

A week later, the two women left, part of a group of 31 Lithuanian-Americans whose search for their roots had brought them to one of the Baltic republics of the Soviet Union. More than 1,500 such people from North America visit every year, to reunions made festive with the fresh flowers their relatives bring with their tears to honor their guests.

Joe Dobrow from St. Petersburg, Florida, has a very interesting article "Lithuania—A Summer Sampler" in August issue of Tiesa. It's a part one of a series of his impressions of the country of his origin—Lithuania.

From August 1st through the 26th, the great Bolshoi Ballet will appear at the State Theatre in Lincoln Center in five outstanding full-length productions, including two premieres and two major revivals. Ilse

PAVEIKSLŲ PARODA VILNIAUS GATVĖJE

Vilniuje, Pilies skersgatvyje, veikė tradicinė liaudies meno meistrų tapybos paroda. Ant senovinės gatvės sienų iškabinti paveikslai tris dienas gėrėjęsi vilniečiai ir jų svečiai.

A. Palonio nuotrauka

HARTFORD, CONN.

LIUDNAS PRISIMINIMAS

Walter Brazausko

Jau suėjo metai kaip mano mylimas vyras atsiskyrė iš šiuo pasaulio. Pasibaigė jo rūpesčiai bei kančios.

Pasiliekame liudintieji,

Žmona—ELENA
ir Seima

VILLA PARK, ILL.

LIUDNAS PRISIMINIMAS

Ursulės Gvergždienės

Mirė

1978 m. rugsėjo 15 d.

Jau metai praėjo kai iš mūsų tarpo atsiskyrė Ji. Mes Jos labai pasiilgome ir niekados nepamiršime.

ANTOINETTE GERDUS—Duktė
MILES ZALISKO ir Seima—Anūkas
PATRICIA BAKER ir Seima—Anūkas

LAI DOTUVIŲ DIREKTORIUS

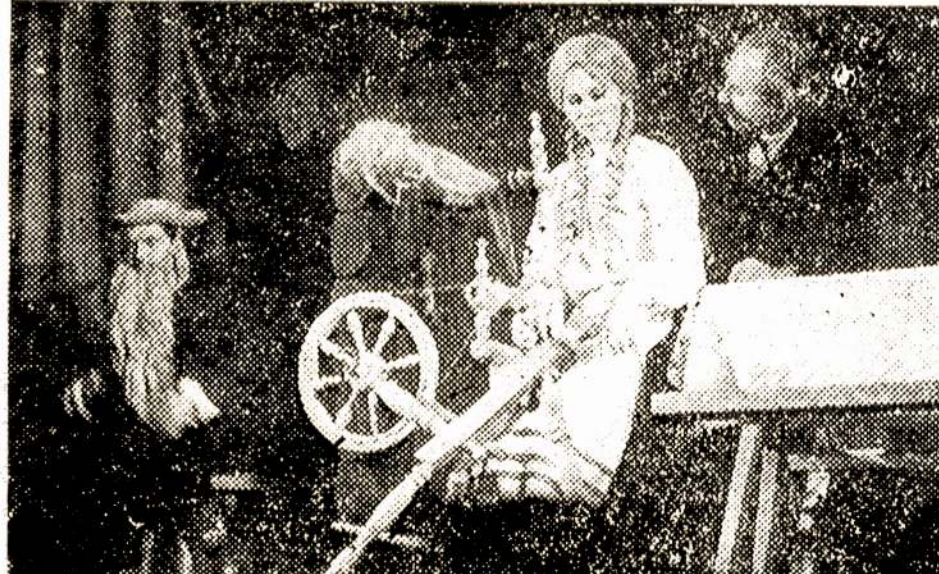
Joseph J. Garszva

Undertaker and Embalmer

HAVEN HILL FUNERAL HOME, INC.

101-38 Jamaica Ave., Richmond Hill, N. Y. 11418
Telefonas: 846-1970

Seniausio liaudies teatro sukaktis

Seniausias respublikoje Rokiškio liaudies teatras pažymėjo dvidešimtmetį. Kolektyvas ta proga nudiugino žiūrovus premjera—G. Landsbergio-Zemkalnio 5 veiksmų drama "Tadas Blindas." Veikalą režisavo Lietuvos TSR meno saviveiklos žymūnas Jonas Kavoliūnas. Visus spektaklius, kuriuose vaidina respublikos meno saviveiklos žymūnai Izidorius Sinkūnas, Jonas Mažeikis, Alfonsas Narvydas, Aleksandra Kondratienė, Petras Blaževičius, Germa Maculevičienė, kiti mėgiami aktoriai, žiūrovai sutiko labai šiltai.

A. Zibolio nuotraukoje: scena iš spektaklio.

Klaipėda. Jareivių poilsio namai. B. Aleknavičiaus nuotr.